

Kohtuasi C-386/23

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

26. juuni 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

1. juuni 2023

Kostja ja kassaator:

Novel Nutriology GmbH

Hageja ja vastustaja kassatsioonimenetluses:

Verband Sozialer Wettbewerb e. V.

Põhikohtuasja ese

Hagi, millega palutakse lõpetada taimseid koostisosi sisaldava toote reklaamimine väidetega, mis on hageja hinnangul lubamatud tervisealased väited

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimus

Kas taimseid aineid („botaanilised ained“) võib reklaamida tervisealaste väidetega (määruse [EÜ] nr 1924/2006 artikli 10 lõige 1) või viidetega toitainete või toidu üldistele, mittespetsiifilistele eelistele seoses üldise hea tervise ja tervisega seotud heaoluga (määruse [EÜ] nr 1924/2006 artikli 10 lõige 3), kui need väited ei ole vastavalt kõnealusele määrusele lubatud ning neid ei ole loetletud artiklites 13 ja 14 sätestatud lubatavate väidete nimekirjas (määruse artikli 10 lõige 1) või kui neid viiteid ei ole esitatud koos konkreetse tervisealase väitega, mis on loetletud

artiklites 13 ja 14 sätestatud nimekirjades (määruse artikli 10 lõige 3), ja kui ameti hindamine ja komisjoni kontroll, mis käsitleb „botaaniliste ainete“ kohta käivate väidete lisamist määruse (EÜ) nr 1924/2006 artiklites 13 ja 14 sätestatud ühenduse nimekirjadesse, ei ole veel lõppenud?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1924/2006 toidu kohta esitatavate toitumis- ja tervisealaste väidete kohta (muudetud komisjoni 8. novembri 2012. aasta määrusega (EL) nr 1047/2012), eelkõige artiklid 10 ja 28

Komisjoni 16. mai 2012. aasta määrus (EL) nr 432/2012, millega kehtestatakse nimekiri tervisealastest väidetest, mida on lubatud esitada toidu kohta, välja arvatud haigestumise riski vähendamisele ning laste arengule ja tervisele viitavad väited, eelkõige põhjendused 10 ja 11

Komisjoni 11. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 536/2013, millega muudetakse määrust (EL) nr 432/2012, eelkõige põhjendused 4 ja 5

Viidatud riigisisese õigusnormid

Kõlvatu konkurentsi vastane seadus (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb), eelkõige §-d 3, 3a, 8 ja 12

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Hageja Verband Sozialer Wettbewerb e. V. on registreeritud ühing, mille ülesannete hulka kuulub oma liikmete ärihuvide kaitse.
- 2 Kostja turustab toidulisandit „o’gaenics Adapto-Genie ANTI-STRESS-KOMPLEX“. Seda toodet reklaamis ta oma veebisaidil järgmiste väidetega koostisainete „safraniekstrakt“ ja „melonimahlaekstrakt“ kohta:
 - „1. tujutõstev safraniekstrakt.
 2. Adapto-Genie’s sisalduvat safraniekstrakti Safr’Inside testiti 50 osalejat hõlmavas avatud uuringus 30 päeva jooksul. 30 mg Safr’Inside manustamisel päevas koges 77% osalejatest juba kaks nädalat pärast manustamist emotsionaalse tasakaalu paranemist, ennast tunti optimistlikumalt ja õnnelikumalt. 66% osalejatest tundis end lisaks lõdvestunumalt ja dünaamilisemalt. Pärast 30 päeva möödumist paranes 11% osalejatest une kvaliteet.
 3. Uuringud näitasid, et superoksiidi dismutaasi aktiivsusega melonimahlaekstrakt vähendas nelja nädalaga stressi- ja väsimustunnet. Lisaks

sellele vähenesid ärrituvus ja väsimus 63%, mis tähendab elukvaliteedi olulist paranemist.“

- 3 Hageja leiab, et need väited on lubamatud tervisealased väited vastavalt määruse nr 1924/2006 artiklile 10. Seetõttu esitas ta 23. oktoobri 2019. aasta kirjaga kostjale nõude esitada avaldus kõnealuste väidete kasutamise lõpetamise kohta. Kostja seda nõuet ei täitnud.
- 4 Seejärel esitas hageja Landgerichtile (esimese astme kohus) hagi, millega palus keelata kostjal reklaamida äritegevuses toodet „o'gaenics Adapto-Genie ANTI-STRESS-KOMPLEX“ eespool osutatud väidetega.
- 5 Landgericht (esimese astme kohus) rahuldab hagi. Kostja esitas selle peale apellatsioonkaebuse, mis jäeti rahuldamata. Seejärel esitas kostja kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 6 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on käesolevas asjas määrav see, kas määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõiked 1 ja 3 on kohaldatavad, kui taimseid aineid („botaanilised ained“) reklaamitakse tervisealaste väidetega (määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 1) või viidetega toitainete või toidu üldistele, mittespetsiifilistele eelistele seoses üldise hea tervise ja tervisega seotud heaoluga (määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 3) ajal, mil ameti hindamine ja komisjoni kontroll, mis käsitleb „botaaniliste ainete“ kohta käivate väidete lisamist määruse nr 1924/2006 artiklites 13 ja 14 sätestatud ühenduse nimekirjadesse, ei ole veel lõppenud (selle kohta punkt 11 jj). Kui määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõiked 1 ja 3 ei ole kohaldatavad, on nende sätete rikkumine algusest peale välistatud ja esitatud nõuded on põhjendamatud; kui määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõiked 1 ja 3 on seevastu kohaldatavad, on esitatud nõuded põhjendatud, sest vaidlusaluste väidetega rikutakse neid sätteid (selle kohta punkt 22 jj).

A. Esmased kaalutlused

- 7 Määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 1 kohaselt on tervisealaste väidete esitamine keelatud, välja arvatud siis, kui need vastavad II peatükis toodud üldnõuetele ja kõnealuses peatükis toodud erinõuetele ning kui need on vastavalt kõnealusele määrusele lubatud ning need väited on loetletud artiklites 13 ja 14 sätestatud lubatavate väidete nimekirjas. Määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 3 sätestab, et viiteid toitainete või toidu üldistele, mittespetsiifilistele eelistele seoses üldise hea tervise ja tervisega seotud heaoluga võib teha üksnes koos konkreetse tervisealase väitega, mis on loetletud määruse nr 1924/2006 artiklites 13 ja 14 sätestatud nimekirjades.
- 8 Määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 3 eeldab samamoodi nagu määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 1 tervisealase väite olemasolu; viited toitainete või

toidu üldistele, mittespetsiifilistele eelistele seoses üldise hea tervise ja tervisega seotud heaoluga kujutavad endast tervisealaste väidete erivormi.

- 9 Vaidlusalused väited, nimelt „tujutõstev“, „emotsionaalse tasakaalu paranemi[ne]“, „ennast tunti optimistlikumalt ja õnnelikumalt“, „tundis end [...] lõdvestunumalt ja dünaamilisemalt“, „paranes une kvaliteet“, „vähendas [...] stressi- ja väsimustunnet“, „ärrituvus ja väsimus [vähenesid] 63%“ ja „elukvaliteedi oluli[ne] paranemi[ne]“ on tervisealased väited määruse nr 1924/2006 artikli 1 lõike 2 punktide 1 ja 5 ning artikli 10 lõigete 1 ja 3 tähenduses.
- 10 Vahe tegemisel ühelt poolt määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 1 ja teiselt poolt määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 3 vahel on määrav, kas väide loob toidugrupi, toidu või selle ühe koostisosa ja inimorganismi funktsiooni vahel otsese põhjusliku seose, mille teaduslikku põhjendatust on võimalik kontrollida loamenetluse käigus (sellisel juhul on tegemist konkreetse tervisealase väitega määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 1 tähenduses), või ei ole selline kontrollimine võimalik (sellisel juhul on tegemist mittespetsiifilise tervisealase väitega määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 3 tähenduses).

B. Määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõigete 1 ja 3 kohaldatavus

- 11 Kõnealused safrani- ja melonimahlaekstraktid on niinimetatud „botaanilised ained“. Selle terminiga tähistatakse taimseid aineid üldiselt (vt määruse nr 432/2012 põhjendus 10; määruse nr 536/2013 põhjendus 4). Euroopa Liidu Komisjon ei ole veel teinud otsust lisada „botaaniliste ainete“ kohta käivad tervisealased väited lubatavate väidete ühenduse nimekirja määruse nr 1924/2006 artikli 13 lõike 3 tähenduses, vaid peab vajalikuks edasist uurimist ja nõupidamist (vt määruse nr 432/2012 põhjendus 10; määruse nr 536/2013 põhjendused 4 ja 5). On ebaselge, kas määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõiked 1 ja 3 on taimsete ainete kohta käivate tervisealaste väidete suhtes kohaldatavad enne seda, kui amet on lõpetanud hindamise ja komisjon on viinud lõpule kontrolli, mis käsitleb botaaniliste ainete kohta käivate väidete lisamist määruse (EÜ) nr 1924/2006 artiklites 13 ja 14 sätestatud ühenduse nimekirjadesse.
- 12 Põhimõtteliselt ei välista määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 3 kohaldamist siiski asjaolu, et määruse artiklites 13 ja 14 sätestatud nimekirjad ei ole veel valmis. Teistsugune seisukoht ei ole ühildatav määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 3 sõnastusega ning selle sätte mõttega ja eesmärgiga. Lisaks on sellega vastuolus määruse nr 1924/2006 artikli 13 lõikest 5 tulenevate täienduste lubatavus (vt kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas C-177/15, Nelsons, EU:C:2016:474, punkt 75). Määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 1 kohaldamise puhul ei ole asi teisiti.
- 13 Siiski on küsitav, kas määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõiked 1 ja 3 on kohaldatavad väidete suhtes, mille hindamise või kontrollimise on amet või komisjon peatanud või mida ei ole veel lõpule viidud, nagu väited, mis viitavad

taimsetele ainetele, mida üldiselt tuntakse „botaaniliste ainete“ nimetuse all, ja teatavad muud tervisealased väited, mille lisamise kohta lubatavate väidete nimekirja ei ole komisjon veel lõplikku otsust teinud. Sellele küsimusele ei saa anda üheti mõistetavat vastust.

Hagi ese

– *Esimene arvamus: määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 3 ei ole kohaldatav*

- 14 Ühe arvamuse kohaselt ei ole määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 3 kohaldatav seni, kuni „botaaniliste ainete“ kohta käivaid konkreetseid väiteid ei ole amet hinnanud ega komisjon kontrollinud. Selle seisukoha põhjendamiseks märgitakse, et määruse andja pidas üldiste, mittespetsiifiliste tervisealaste väidete täielikku keelustamist liiga kaugeleulatuvaks. Seetõttu sätestas ta ainult piiratud keelu. Selle kohaselt on üldised tervisealased viited keelatud ainult siis, kui neid ei esitata koos konkreetse tervisealase väitega, mis on loetletud määruse nr 1924/2006 artiklites 13 või 14 sätestatud nimekirjades. Kõnealune piiratud keeld eeldab siiski, et kõnealused nimekirjad on valmis. Vastasel juhul sisaldaks määrus vastupidi määruse andja kavatsusele, mida on selgelt väljendatud ka määruse nr 1924/2006 artikli 28 üleminekusättes, alguses rangemat sätet kui hiljem. Kuna amet ja komisjon on „botaaniliste ainete“ kohta käivate väidete hindamise peatanud, ei ole reklaamijal praegu võimalik saada otsust konkreetsete tervisealaste väidete kohta; seetõttu ei saa selliseid väiteid esitada koos mittespetsiifiliste väidete määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 3 tähenduses. Määruse andja teadlik otsus jätta mittespetsiifiliste tervisealaste väidete täielik keeld kehtestamata, vaid seada üksnes tingimuseks esitada need väited koos loetletud konkreetsete väidete, muutuks iseenda vastandiks, kui komisjon otsustaks tervet aineklassi puudutava nimekirja koostamise peatada. Seda seetõttu, et sellisel juhul loodaks pelgalt nimekirjade koostamata jätmisega ja taimseid aineid puudutavate registreerimistaotluste käsitlemata jätmisega selline õiguslik olukord, mida määruse andja just nimelt ei soovinud seadustada. Seetõttu ei saa määrav olla ainuüksi määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 3 sõnastus. Pigem tuleb lähtuda sellest, et „botaaniliste ainete“ kohta käivate üldiste tervisealaste viidete kasutamist ei reguleeri määrus seni, kuni komisjon on oma asjaomase tegevuse peatanud. Need põhimõtted kehtivad ka juhul, kui reklaamija ei ole esitanud konkreetsete väidete registreerimise taotlust. Sellisel taotlusel ei oleks lähitulevikus mingit väljavaadet edule, sest pädevad asutused on „botaaniliste ainete“ kohta käivate tervisealaste väidete käsitlemise peatanud.
- 15 Seisukohta, et määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõigete 1 ja 3 kohased lubatavuse tingimused ei ole kohaldatavad, võib lisaks toetada ka see, et komisjoni aastatepikkust tegevusetust võiks asjaomaste ettevõtjate puhul käsitada nende ettevõtlusvabaduse ebalproportsionaalse piiranguna Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 16 tähenduses ja põhjendamatu erineva kohtlemisena võrreldes nende konkurentide reklaamivõimalustega, kelle taotlused tervisealaste väidete

lisamiseks ühenduse nimekirja puudutavad aineid, mida amet hindab ja komisjon kontrollib. Komisjoni mitmeaastane tegevusetus võib viia selleni, et määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõigetes 1 ja 3 sätestatud lubatavuse tingimuste kehtima jätmist võib pidada asjaomaste ettevõtjate õiguslikult kaitstud huvide ebaproportsionaalseks kahjustamiseks (vt Euroopa Kohtu 23. novembri 2017. aasta otsus Bionorica ja Diapharm vs. komisjon, C-596/15 P und C-597/15 P, EU:C:2017:886, punktid 91 ja 92).

- 16 Selle seisukoha järgimise korral ei ole määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõiked 1 ja 3 käesolevas asjas kohaldatavad ning vaidlusaluste väidete kasutamist ei takista tõik, et need ei ole selle määruse alusel lubatud ja et neid väiteid ei ole loetletud määruse nr 1924/2006 artiklites 13 ja 14 sätestatud lubatavate väidete nimekirjas (määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 1) ning et neid ei ole esitatud koos konkreetse tervisealase väitega, mis on loetletud artiklites 13 ja 14 sätestatud nimekirjades (määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 3).

– *Teine arvamus: määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 3 on kohaldatav*

- 17 Valdavalt ollakse seevastu seisukohal, et määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõiget 3 tuleb kohaldada ka „botaaniliste ainete“ suhtes, kuid tingimusel, et selle sätte nõuded on täidetud ka siis, kui üldine, mittespetsiifiline viide selle sätte tähenduses esitatakse koos konkreetse tervisealase väitega, mille kontrollimine on komisjoni andmetel „peatatud“ ja mida võib vastavalt määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõigete 5 ja 6 nõuetele jätkuvalt kasutada.
- 18 Seda seisukohta toetab asjaolu, et määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõigete 1 ja 3 sõnastus hõlmab mittespetsiifilisi tervisealaseid väiteid, tegemata vahet, kas väited käivad „botaaniliste ainete“ kohta või mitte.
- 19 Peale selle näib, et määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõigete 1 ja 3 eesmärk räägib selle vastu, et „botaanilisi aineid“ käsitlevate mittespetsiifiliste tervisealaste väidete reklaamimine ilma (lisatavate) konkreetsete tervisealaste väidete lõpule viidud teadusliku hindamiseta on nendes sätetes kehtestatud piirangutest täielikult vabastatud. Määruse põhjenduses 23 on märgitud, et tervisealaste väidete kasutamist ühenduses tuleks lubada vaid pärast kõrgeimal tasemel teaduslikku hindamist, mille viib ühtlustatud hindamise tagamiseks läbi Euroopa Toiduohutusamet. Seejuures tuleb arvestada, et esineb oht, et tarbijad ei suuda eristada eelkõige toidulisandeid ja taimseid ravimeid ning et kontrollimata tervisealaste väidetega toidulisandite kasutamine võib – vastupidi määruse andja kavatsusele – kujutada patsientidele jätkuvalt terviseriski.
- 20 Lisaks on komisjon määruse nr 536/2013 põhjenduses 9 ja määruse nr 432/2012 põhjenduses 11 viidanud sellele, et komisjoni veebilehel jäävad avaldatuks kõik tervisealased väited, mille hindamist ei ole amet lõpetanud või mille käsitlemist ei ole komisjon lõpule viinud, ja nende kasutamist võib määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõigete 5 ja 6 kohaselt jätkata. Sellega on ilmselt piisavalt arvesse võetud

reklaamiva ettevõtja õigustatud huvi „botaaniliste ainetega“ seotud tervisealaste väidete kasutamise vastu.

- 21 Kui järgida seda seisukohta, siis on määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõiked 1 ja 3 käesolevas asjas kohaldatavad ja vaidlusaluste väidete kasutamine on nendega vastuolus.

C. Määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõigete 1 ja 3 rikkumine nende kohaldatavuse korral

I. Juhul kui kohaldatav on määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 1

- 22 Kui vaidlusalused väited tuleb liigitada viideteks toitainete või toidu üldistele, mittespetsiifilistele eelistele seoses üldise hea tervise ja tervisega seotud heaoluga, siis rikuvad need määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõiget 3, kuna koos nendega ei esitata konkreetset tervisealast väidet – ei määruse nr 1924/2006 artiklis 13 või 14 sätestatud nimekirjades sisalduvat väidet ega väidet, mille käsitlemise on komisjon „peatanud“ ja mille kasutamist võib määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõigete 5 või 6 kohaselt jätkata.

II. Juhul kui kohaldatav on määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõige 3

- 23 Kui vaidlusaluseid väiteid tuleb käsitada tervisealaste väidetena määruse nr 1924/2006 artikli 10 lõike 1 tähenduses, siis rikuvad need viidatud sätet juba seetõttu, et need ei ole kõnealuse määruse alusel lubatud ja neid ei ole kantud lubatavate väidete nimekirja, mis on sätestatud määruse nr 1924/2006 artiklites 13 ja 14, ning tegemist ei ole väidetega, mille käsitlemise on komisjon peatanud ja mille kasutamist võib määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõigete 5 või 6 kohaselt jätkata.
- 24 Määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõikes 5 on sätestatud, et artikli 13 lõike 1 punktis a osutatud tervisealaseid väiteid võib esitada toidukäitlejate vastutusel alates määruse nr 1924/2006 jõustumise kuupäevast kuni artikli 13 lõikes 3 osutatud nimekirja vastuvõtmiseni tingimusel, et need väited on kooskõlas kõnealuse määrusega ning nende suhtes kohaldatavate olemasolevate liikmesriigi sätetega.
- 25 Määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõike 6 punkti b kohaselt võib muid tervisealaseid väiteid, mida on kasutatud vastavalt liikmesriigi sätetele enne kõnealuse määruse jõustumise kuupäeva – välja arvatud määruse nr 1924/2006 artikli 13 lõike 1 punktis a ja määruse nr 1924/2006 artiklis 14 osutatud väited (näiteks määruse nr 1924/2006 artikli 13 lõike 1 punktis b osutatud psühholoogilisi ja käitumuslikke funktsioone kirjeldavad väited) – ja mida liikmesriigis ei ole hinnatud ja millele ei ole liikmesriigis luba antud, jätkuvalt kasutada kuni kuus kuud pärast artikli 17 lõikes 3 viidatud otsuse vastuvõtmist, tingimusel et käesoleva määruse kohane taotlus esitatakse enne 19. jaanuari 2008.

- 26 Reklaamitavate funktsioonide puhul ei ole tegemist kehaliste funktsioonidega määruse nr 1924/2006 artikli 13 lõike 1 punkti a tähenduses, vaid pigem psüühiliste funktsioonidega määruse nr 1924/2006 artikli 13 lõike 1 punkti b tähenduses. Seega on asjakohane määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõike 6 üleminekusäte. Kõigile käesoleval juhul reklaamitavatele funktsioonidele on ühine see, et need puudutavad tundemaailma. See ei kuulu mitte kehaliste funktsioonide, vaid pigem psüühiliste funktsioonide hulka.
- 27 Määruse kohase taotlusega määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõike 6 punkti b tähenduses võib olla mõeldud üksnes määruse nr 1924/2006 artikli 13 lõike 5 alusel koostoimes artikli 18 lõikega 1 esitatud taotlust. Viidatud sätte kohaselt võib toidukäitleja, kes kavatseb kasutada tervisealast väidet, mis ei sisaldu artikli 13 lõikes 3 sätestatud lubatud väidete ühenduse nimekirjas, taotleda väite lisamist sellesse nimekirja. Vastavalt määruse nr 1924/2006 artikli 18 lõikele 4 teeb komisjon selle taotluse kohta otsuse pärast ameti arvamuse saamist. Määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõike 6 punktis b sisalduv viide määruse nr 1924/2006 artikli 17 lõikele 3 on ilmselt määruse andja eksimus.
- 28 Käesoleval juhul ei esitanud kostja taotlust enne 19. jaanuari 2008. Melonimahlaekstrakti kohta ei esitanud kostja üldse taotlust ja safrani kohta esitati taotlus 13. jaanuaril 2009.
- 29 Võib jääda lahtiseks, kas määruse nr 1924/2006 artikli 28 lõike 6 punkti b tuleb tõlgendada nii, et toidukäitleja taotlus ei ole nõutav, kui väide sisaldub liikmesriigi poolt määruse nr 1924/2006 artikli 13 lõike 2 alusel edastatud nimekirjas. Madalama astme kohus tuvastas, et sellised väited, mida tuleb veel kontrollida, puuduvad.